TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HINÇER

No. 189 NİSAN 1965 YIL: 16 — CİLT: 9

Kitaplar Arasında :

"Hurafeler ve Menşeleri,,

Yazan : Aydın OY

Değerli tarihçi ve folklorcularımızdan Abdülkadir İnan'ın bu addaki kitabı, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları arasında çıkalı birkaç yıl oldu. 1962 de Ankara'da cep kitabı büyüklüğünde basılan eser, «Giriş, Eski Türkler'de Din, Türkler'in İslâm Dünyası ile İlk Temasları, Cahiliyyet Devrinin Kalıntıları, Sonsöz» gibi ana ve yardımcı bölümlerden meydana gelmiş.

68 sayfa tutarındaki bu hacmı küçük, kapsamı geniş eserin her aydına söyliyeceği önemli noktalar var. Biz, bunları sıralayıp hem kitabı tanıtmak, hem de günümüzde yaşayagelen hurafelerin köklerini sayın İnan'dan naklen vermek yöntemini güdeceğiz.

Kitaplı dinlerden hiçbirinin cahiliyet devri kalıntılarından kurtulamadığını belirten A. İnan, buna örnekler gösteriyor. Dinin emrettiği esaslardan biri de hurafelerle mücadeledir. Hurafeler, peygamberler çağından uzaklaşmiş toplumlarda yarı din adamlarının da kapı aralamaları, gaflete düşmeleri yüzünden kuvvetli inanışlar ve âdetler haline gelmiştir. Zayıf, kültürsüz din adamları hurafelerle mücadelede zaaf gösterdikleri gibi, bâzıları da siyasal ve kişisel çıkarları sonucu bunları «kitaba uydurmak» ta bir sakınca görmemişler, hattâ gönülden bu yola sapmışlardır.

Her toplumda rastlanan, cahiliyet devirlerinden beri süregelen, din kurallarının da silip atamadıkları bu hurafelerin günümüzde yaşıyanlarından en belirlilerini kitaptan aktararak sunmakta fayda görüyoruz:

a) Hristiyanların Paskalya bayramı, eski insanların tabiata taptıkları çağdaki uluslararası yaz bayramının devamıdır. Musevilerin hamursuzu da bu türlüdür. Başlangıçta İran'ın ulusal bayramı olup sonradan bize geçen Nevruz ile Türkler'in Hızır İlyas bayramları da aynı kökten gelmedir. (Adı geçen eser, sayfa: 5.)

b) Hristiyanlığın özünde de müslümanlıkta olduğu gibi puta tapıcılık yoktur. Meryem, İsa, havari ve aziz resimleri ve heykelleri ile haç işaretleri Romalılar'ın direnişi ve etkisi sonucu hristiyanlığa girmiştir. İslâmlığın etkisi ile İmparator Leon III devrinde (717-741) Bizans'ta bir «Put Kıranlar Hareketi» olmuşsa da bu direniş hristiyanlığı putlardan kurtarmağa yetmemiştir. (Adı geçen eser, sayfa: 6)

c) «Kuzey şamanist kavimlerin ağaç kültü hristiyanlara geçerek noel ağacı âdeti olmuş, hristiyanlar bu ağaç kültünü İsa'nın doğumu hakkındaki bir efsaneye bağlıyarak kitabına uydurmuşlar ve ona dinî bir mahiyet vermişlerdir. (Ayni eser, sayfa: 38)

d) «Kuzey ve Orta Asya uluslarının eski dinleri olan şamanizme mahsus yaygın hurafelerden biri de türbelere paçavra bağlamak âdetidir. Müslümanlıkla hiçbir ilgisi yoktur. (Aynı eser, sayfa: 39)

e) Türbelere mum yakmak âdetinin en eski kaynağı karanlık ise de hristiyanlıktan önce Helenler ve Romalılar'ın mezar taşları üzerinde meşaleler yaktıkları, hristiyanlığa geçen bu paganizmin de «kitaba uydurulup» mum yakma âdeti haline geldiği de sayın A. İnan tarafından belirtiliyor. Türkler'e hristiyanlardan geçmedir. (Aynı eser, sayfa: 43)

f) Muska ve tılsımlara inanma da bu hurafelerin en yaygını, sayın İnan'ın deyimiyle en korkuncudur. «Muskanın ilkel şekli fetiştir. İlkel kişinin inancına göre bâzı nesnelerde uğur veya uğursuzluk vardır». Uğurlu sayılan nesne yanda taşınır veya boyuna asılır. Bunlar sonradan muskayı doğurmuştur. (Aynı eser, sayfa: 43 ve devamı)

En çok etüt edilen hurafe bu muskalar ve tılsımlardır. Kitabın bu bölümü dikkatle okunmağa değer.

Günümüzde yaygın olan hurafelerle ilgili bölümleri özetledik. Bununla önce hurafelere dikkati çekmek, bundan hareket ederek de sayın Abdülkadir İnan'ın kitabını tanıtmak istedik.

Fanatik din adamlarımızın böylesi bilimsel eserlere ne kadar ihtiyacı olduğunu bildiğimiz bu günlerde kitabın nasıl bir boşluğu doldurmakta olduğunu söylemeğe lüzum yoktur sanırız. Ayrıca inanış ve âdet folkloru derlemesi yapan arkadaşların da önce bu kitabı muhakkak okumalarını salık veririz. Sayın İnan'a teşekkür borcumuz var.